

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศแคนาดา ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา สรุปได้ว่า

ประการที่หนึ่ง พบว่า ไม่มีกฎหมายประเทศใดมีการบัญญัติความหมายของคำว่า " การขัดกันของผลประโยชน์ " ไว้ในตัวบทกฎหมาย แต่ปรากฏความหมายจากการศึกษาแนวความคิดและที่มาในการบัญญัติกฎหมายแต่ละประเทศที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ แต่เดิมมีแนวความคิดว่าสมาชิกวุฒิสภาไม่ใช่ลูกจ้างหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ การบังคับใช้ประมวลจริยธรรมในวุฒิสภาก็อยู่ในลักษณะของธรรมเนียมปฏิบัติของรัฐสภา ดังนั้น การบังคับใช้ประมวลจริยธรรมในวุฒิสภาก็เป็นไปได้ยากเพราะไม่มีความชัดเจนว่าการประพฤติใดจึงจะถือได้ว่าผิดจริยธรรม ต่อมาแนวความคิดดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนไป แต่ละประเทศมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นว่ามีคดีเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน และเกิดข่าวอื้อฉาวว่าสมาชิกวุฒิสภามีส่วนได้เสียหรือมีการเรียกรับสินบนบางประการเพื่อให้สมาชิกวุฒิสภากระทำการบางอย่างที่ขัดต่อผลประโยชน์ส่วนรวม แต่เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนเกี่ยวกับว่าการกระทำดังกล่าวของสมาชิกวุฒิสภาเป็นการกระทำที่ผิดจริยธรรม จึงทำให้เป็นที่มาของการบัญญัติประมวลจริยธรรมหรือประมวลจรรยาบรรณเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้น โดยแต่ละประเทศต่างก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ในการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อค้นหาวิธีการในการแก้ไขและฟื้นฟูความเชื่อมั่นในวุฒิสภาให้ได้รับการยอมรับจากประชาชนอีกครั้งหนึ่ง

ประการที่สอง รูปแบบและลักษณะของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์สาธารณะที่ปรากฏในกฎหมายที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบนั้น พบว่าประเทศแคนาดาจะเป็นประเทศที่กำหนดรูปแบบและลักษณะของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์สาธารณะของสมาชิกวุฒิสภามากที่สุด คือกำหนดไว้ 8 ประเภท รองลงมาคือประเทศอังกฤษ กำหนดรูปแบบไว้ 4 ประเภท ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดไว้ 3 ประเภท ส่วนประเทศไทยกำหนดไว้ 4 ประเภท โดยมีรูปแบบและลักษณะของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิกวุฒิสภาที่คล้ายคลึงกันคือ

1. การใช้อิทธิพลในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว
2. การใช้ข้อมูลลับที่ได้จากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว
3. การกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อฐานะหรือสถานภาพของสมาชิกวุฒิสภา
4. การรับสินบน

ประการที่สาม กลไกที่นำมาใช้ในการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์นั้น ประเทศแคนาดาใช้วิธีการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินต่อสาธารณชน การแจ้งผลประโยชน์ต่อสาธารณชนและการถอนตัวออกจากกิจกรรมหรือการลงคะแนนเสียงในการประชุมและการถอนตัวจากการลงทุน ประเทศอังกฤษใช้วิธีการลงทะเบียนผลประโยชน์ของสมาชิกรัฐสภาและการแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาใช้วิธีการกำหนดระยะเวลาว่า ภายในวันที่ 15 พฤษภาคมของทุกปี หากสมาชิกรัฐสภารับจ้างทำงานในธุรกิจภายนอกใดหรือกิจกรรมวิชาชีพหรือการจ้างที่มีค่าตอบแทน จะต้องมีการรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้ตรวจสอบ เมื่อกิจกรรมหรือการจ้างได้มีการเริ่มต้น และหลังจากที่กิจกรรมวิชาชีพหรือการจ้างดำเนินต่อไปทั้งนี้เพื่อให้ผู้ตรวจสอบพิจารณาถึงความจำเป็นเกี่ยวกับกิจกรรมวิชาชีพหรือการจ้างสำหรับค่าตอบแทนนั้น

ประการที่สี่ สำหรับมาตรการในการลงโทษในกรณีที่ผ่านมา ประเทศแคนาดากำหนดมาตรการไว้ 4 อย่างด้วยกันคือ การปรับ จำคุก พ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกสภาสามัญโดยให้ถือว่าการเลือกตั้งของสมาชิกบุคคลนั้นเป็นโมฆะ การห้ามดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาสามัญและห้ามดำรงตำแหน่งใด ๆ ในรัฐ เป็นเวลา 5 ปีนับแต่มีการตัดสินว่าสมาชิคนั้นมีความผิด ประเทศอังกฤษกำหนดมาตรการไว้ 7 อย่างคือ การห้ามกระทำการใดในการดำเนินการในสภา เช่น การอภิปราย (ยกเว้นการลงมติ) หรือการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของสมาชิกรัฐสภาที่ต้องมีการลงทะเบียนแต่ไม่ได้มีการนำผลประโยชน์นั้นมาลงทะเบียน สมาชิกสภาจะต้องขอโทษต่อสภาสามัญเป็นการส่วนตัวเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่เหมาะสม การต่าหนิติเตียน ปรับ . การพักงาน ไล่ออก จำคุก ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดมาตรการไว้ 4 อย่างคือ การลดเงินเดือน (บังคับใช้เฉพาะกับสมาชิกวุฒิสภา) การตัดเงินเดือน (บังคับใช้เฉพาะกับสมาชิกวุฒิสภา) การไม่ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะกรรมการแต่ละคณะซึ่งเป็นสมาชิก (บังคับใช้เฉพาะกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) การไม่ให้ออกเสียงในการประชุมของสภาหรือการประชุมของคณะกรรมการ (บังคับใช้เฉพาะกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร)

จากการศึกษาพบว่า ประเทศแคนาดา อังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากฎหมายลายลักษณ์อักษรและธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาในประเด็นที่เกี่ยวกับการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์สาธารณะมาก่อนประเทศไทย และยังคงพัฒนากฎหมายลายลักษณ์อักษรในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ทำให้ผู้เขียนสามารถสรุปข้อดีข้อเสียที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขประสิทธิภาพในการบังคับใช้ประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาของไทย

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ปัญหาในเรื่องประสิทธิภาพการบังคับใช้ประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภา ส่วนหนึ่งมาจากการที่ประเทศไทยรับเอาอิทธิพลของความคิดและบทบัญญัติประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาจากประเทศชาติตะวันตกมาใช้เป็นมาตรการเสริมในการควบคุมจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาโดยขาดพื้นฐานหรือแนวความคิดการบัญญัติกฎหมายในประเด็นเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์สาธารณะของประเทศตะวันตก และเนื่องจากประเทศไทยไม่ได้มีวิวัฒนาการในเรื่องดังกล่าวที่ชัดเจนเป็นของตนเอง ดังนั้น จึงเกิดความไม่สมบูรณ์ในความหมายและองค์ประกอบ รวมถึงเนื้อหาสาระสำคัญที่จะทำให้บทบัญญัติในประเด็นที่เกี่ยวกับการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะมีความสมบูรณ์เพียงพอที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายของประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้เอง จึงสมควรนำแนวทางบางประการในกฎหมายของต่างประเทศที่ศึกษามาใช้เพื่อพัฒนากฎหมายไทยให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ดังนี้

ประการแรก ควรมีการยกระดับประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาและกรรมาธิการ พ.ศ.2545 และข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรและกรรมาธิการ พ.ศ.2542 ให้เป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ ซึ่งควรจะมีสาระสำคัญดังนี้คือ

- (1) **หลักการ** : ให้มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะของสมาชิกรัฐสภา
- (2) **เหตุผล**: โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้มีกฎหมายห้ามสมาชิกรัฐสภากระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะ เพื่อยกระดับมาตรฐานจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาให้สูงขึ้น ทั้งนี้เพราะสมาชิกรัฐสภาจัดว่าเป็นบุคคลสาธารณะ เช่นเดียวกับกับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี จึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานจริยธรรมที่สูงกว่าปัจเจกชนโดยทั่วไป และสมาชิกรัฐสภายังเป็นผู้มีบทบาทในการดำรงไว้ซึ่งภาระหน้าที่แห่งเกียรติยศ ศักดิ์ศรี ความเชื่อมั่นในรัฐและความไว้วางใจของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้
- (3) **ชื่อพระราชบัญญัติ** : ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะของสมาชิกรัฐสภา พ.ศ.
- (4) **วันใช้บังคับของพระราชบัญญัติ** : พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

(5) **บทนิยามศัพท์** : ควรจะมีนิยามศัพท์คำว่า

" **สมาชิก** " หมายถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

" **คณะกรรมการ** " หมายถึง กรรมการสามัญและกรรมการวิสามัญของรัฐสภา
ตั้งขึ้น และหมายความรวมถึงอนุกรรมการที่คณะกรรมการตั้งขึ้นด้วย

" **บุคคลในครอบครัวของสมาชิกรัฐสภา** " หมายถึง บุคคลดังต่อไปนี้

(ก) คู่สมรสของสมาชิกรัฐสภา

(ข) บุตรของสมาชิกรัฐสภาหรือบุตรของคู่สมรสของสมาชิกรัฐสภาหรือผู้ซึ่งสมาชิก
รัฐสภาให้การอุปการะเลี้ยงดูดังเช่นบุตรของสมาชิกรัฐสภา ซึ่งมีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์หรือมี
อายุเกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์แล้วแต่สมาชิกรัฐสภายังคงให้การสนับสนุนทางการเงินในการดำรงชีพ

" **ผลประโยชน์ส่วนตัว** " หมายถึง ผลประโยชน์ที่เป็นวัตถุมีรูปร่างหรือวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง
ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ในอดีตหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่
สามารถเกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ที่คาดว่าจะได้รับอันเนื่องมาจากหรือได้มาเพื่อเป็นการ
แลกเปลี่ยนกับการตัดสินใจของสมาชิกรัฐสภา

" **การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะ** " หมายถึง

สถานการณ์ซึ่งสมาชิกรัฐสภามีความขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะ
และสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกรัฐสภาใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่การงานเพื่อแสวงหา
สนับสนุนหรือได้รับผลประโยชน์ส่วนตัวจากการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่การงานในฐานะที่เป็น
สมาชิกรัฐสภา และการกระทำเช่นนี้เป็นกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามในพระราชบัญญัตินี้

ในส่วนของบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองนั้น มาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้วางหลักการทั่วไปไว้ว่า ในการตรากฎหมายที่เป็นการ
จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะกระทำได้อีกต่อเมื่อรัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น
เท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ นอกจากนี้ กฎหมายที่
กล่าวมาแล้วข้างต้นจะต้องมีลักษณะมีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่
กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ต้องระบุบทบัญญัติที่ให้
อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย และหากมีการออกกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจ
กฎหมายที่กล่าวมาแล้ว ก็ตกอยู่ภายใต้หลักการเช่นนี้ด้วยโดยอนุโลม

ดังนั้น หากมีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อห้ามสมาชิกรัฐสภากระทำการใดอันเป็นการขัดต่อ
ผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะจึงต้องคำนึงถึงขอบเขตการจำกัดสิทธิเสรีภาพด้วย
เช่น การห้ามสมาชิกรัฐสภาประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพบางประเภทเพื่อป้องกันไม่ให้
สมาชิกรัฐสภากระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะ
นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 50 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลใน

การประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพอันเป็นสิทธิเสรีภาพของสังคมและเศรษฐกิจไว้ในมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ว่า

มาตรา 50 " บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข ปลอดภัย การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ "

ดังนั้น โดยหลักแล้ว บุคคลจะมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นจะเป็นข้อยกเว้นของหลักการที่ได้วางเอาไว้ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพจะกระทำมิได้ หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขหรือวัตถุประสงค์ต่อไปนี้คือ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข ปลอดภัย การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ เป็นต้น เงื่อนไขนี้จึงจัดว่าเป็นวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขพิเศษที่มีผลให้ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องระบุมাত্রาของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ให้ชัดเจน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความรอบคอบในการตรวจสอบผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเพื่อให้เกิดความชัดเจนแก่ผู้บังคับใช้กฎหมายในการตีความ และการนำกฎหมายไปใช้ในทางปฏิบัติ และจะช่วยให้ผู้ที่ตกอยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายเข้าใจและทราบว่สิทธิเสรีภาพของตนเองนั้นถูกจำกัดโดยมาตราใดของรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุนี้ ในการร่างพระราชบัญญัติ ส่วนของบทจำกัดสิทธิจึงต้องเริ่มต้นด้วยข้อความที่ว่า " พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย "

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพของสมาชิกรัฐสภาในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพบางประเภทนั้นเป็นเรื่องการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่สามารถกระทำได้ โดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะเป็นกรณีที่เข้าข้อยกเว้นในส่วนของหลักการทั่วไปว่า เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐและเศรษฐกิจของประเทศ

สำหรับเนื้อหาของข้อห้ามต่าง ๆ ในร่างพระราชบัญญัตินั้น ผู้ร่างกฎหมายสามารถกำหนดข้อห้ามการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์สาธารณะของสมาชิกรัฐสภาในหลักการสำคัญ ส่วนที่เป็นรายละเอียดของแต่ละมาตราอาจจะมีกรตราเป็นกฎหมาย

ลำดับรองในรูปแบบของกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามร่างพระราชบัญญัตินี้ต่อไป และกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัตินี้จะต้องมีการอ้างมาตราของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเอาไว้ด้วย

นอกจากนี้ ควรมีการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาที่มีอยู่กระจัดกระจายในกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาจัดทำเป็นประมวลกฎหมายรวมอยู่ในที่เดียวกัน เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการบังคับใช้กฎหมาย

ประการที่สอง ควรมีการแยกหมวดหมู่ว่าด้วยการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์สาธารณะออกมาเป็นหมวดหนึ่งต่างหากอย่างชัดเจน แล้วนำเอาข้อห้ามต่าง ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวกับการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์สาธารณะมาไว้ในหมวดเดียวกัน

ประการที่สาม ควรมีการปรับปรุงกลไกในการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์สาธารณะของสมาชิกรัฐสภา โดยการเพิ่มการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกรัฐสภาให้สาธารณชนสามารถเข้าตรวจดูได้ตลอดเวลา ซึ่งในการแก้ไขนี้ จำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 293 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 35 ในส่วนของตรวจสอบและเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกรัฐสภาจากเดิม ดังนี้

เดิม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 293 บัญญัติว่า

“ มาตรา 293 เมื่อได้รับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบแล้ว ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มอบหมาย ลงลายมือชื่อกำกับไว้ในบัญชีทุกหน้า

บัญชีและเอกสารประกอบตามวรรคหนึ่งของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ให้เปิดเผยให้สาธารณชนทราบโดยเร็วแต่ต้องไม่เกินสามสิบวัน นับแต่วันที่ครบกำหนดตั้งยื่นบัญชีดังกล่าว บัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งอื่นห้ามมิให้เปิดเผยแก่ผู้ใด เว้นแต่การเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาดและได้รับการร้องขอจากศาลหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จัดให้มีการประชุม คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวโดยเร็ว ”

แก้ไขเป็น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 293 บัญญัติว่า

“ มาตรา 293 เมื่อได้รับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบแล้ว ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มอบหมาย ลงลายมือชื่อกำกับไว้ในบัญชีทุกหน้า

บัญชีและเอกสารประกอบตามวรรคหนึ่งของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี **สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา** ให้เปิดเผยให้สาธารณชนทราบโดยเร็วแต่ต้องไม่เกินสามสิบวัน นับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีดังกล่าว บัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งอื่นห้ามมิให้เปิดเผยแก่ผู้ใด เว้นแต่การเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาดและได้รับการร้องขอจากศาลหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จัดให้มีการประชุม คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวโดยเร็ว ”

เดิม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 35 บัญญัติว่า “ เมื่อได้รับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามมาตรา 33 แล้ว ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งประธานกรรมการมอบหมายลงลายมือชื่อกำกับไว้ในบัญชีทุกหน้า

บัญชีและเอกสารประกอบตามวรรคหนึ่งของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ให้เปิดเผยให้สาธารณชนทราบโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีดังกล่าว บัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งอื่นห้ามมิให้เปิดเผยแก่ผู้ใด เว้นแต่การเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาด และได้รับการร้องขอจากศาลหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ”

แก้ไขเป็น มาตรา 35 บัญญัติว่า “ เมื่อได้รับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามมาตรา 33 แล้ว ให้ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งประธานกรรมการมอบหมายลงลายมือชื่อกำกับไว้ในบัญชีทุกหน้า

บัญชีและเอกสารประกอบตามวรรคหนึ่งของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี **สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา** ให้เปิดเผยให้สาธารณชนทราบโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีดังกล่าว บัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งอื่นห้าม

มิให้เปิดเผยแก่ผู้ใด เว้นแต่การเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือ การวินิจฉัยชี้ขาด และได้รับการร้องขอจากศาลหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ”

ประการที่สี่ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวกับข้อห้ามในการเรียก รับหรือ ยอมรับของขวัญ ของกำนัลหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ อันอาจจะ เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้มีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ควรมีการขยายความว่า

“ อันอาจจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ ” หมายถึงกรณีใดได้บ้าง มีข้อสังเกตว่าในประเทศ แคนาดา อังกฤษและสหรัฐอเมริกาจะระบุคล้ายคลึงกันและชัดเจนว่าหมายถึงหน้าที่ใน กระบวนการพิจารณาใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัติ จึงควรนำหลักการดังกล่าวมา บัญญัติเพิ่มเติมในประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาของไทยให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ควรมีการระบุเพิ่มเติมเนื้อหาของสาระในส่วนของข้อห้ามในบทบัญญัติของ ประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมาธิการ พ.ศ.2545 ในประเด็น “ อันอาจจะเกิดขึ้น จากการปฏิบัติหน้าที่ ” ว่าให้หมายถึงกรณีการปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่ง องค์กรตามรัฐธรรมนูญด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นด้วย

ประการที่ห้า ควรมีการรวบรวมบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อห้ามสมาชิกวุฒิสภา ทำงานในลักษณะที่ให้ผลขัดต่อสถานภาพความเป็นสมาชิกวุฒิสภาไว้ที่เดียวกัน มีข้อสังเกตว่า ใน ประเทศไทยข้อห้ามในเรื่องดังกล่าวจะมีอยู่กระจัดกระจายในกฎหมายหลายฉบับ ยกตัวอย่างเช่น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 110 กำหนดข้อห้ามสมาชิกวุฒิสภาดำรง ตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิก สภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น การห้ามสมาชิกวุฒิสภารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือ หุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าวหรือใน พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2518 มาตรา 5 (6) กำหนดห้ามกรรมการของรัฐวิสาหกิจเป็นข้าราชการการเมือง เป็นต้น ข้อห้ามต่าง ๆ เหล่านี้ มักจะบัญญัติไว้อย่างไม่เป็นระบบ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับบทบัญญัติเรื่องการห้ามสมาชิกวุฒิสภา ทำงานในลักษณะที่ให้ผลขัดต่อสถานภาพความเป็นสมาชิกวุฒิสภาในประมวลจริยธรรมของ ต่างประเทศจะมีการตราไว้ในประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาในข้อเดียวกัน ทำให้เกิดความ ชัดเจนถึงลักษณะงานที่ห้ามสมาชิกวุฒิสภาทำงานในลักษณะที่ให้ผลขัดต่อสถานภาพความเป็น สมาชิกวุฒิสภาว่าหมายถึงกรณีใดบ้าง

ประการที่หก จากการศึกษาประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาของไทยพบว่ายังไม่มีบทบัญญัติห้ามสมาชิกรัฐสภาใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของทางราชการไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว จึงควรเพิ่มข้อห้ามที่ชัดเจนในส่วนนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะของสมาชิกรัฐสภาและเพื่อป้องกันการใช้จ่ายสิ้นเปลืองในทรัพย์สินของรัฐด้วย

ประการที่เจ็ด ควรมีการเพิ่มมาตรการในการลงโทษอื่น ๆ มากขึ้น เพราะมาตรการลงโทษเดิมที่บัญญัติในประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาเป็นมาตรการที่ไม่ทำให้สมาชิกรัฐสภาเกิดความเกรงกลัวในการกระทำความผิดเท่าที่ควร ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรเพิ่มมาตรการลงโทษด้วยวิธีการปรับหรือตัดเงินเดือนในกรณีที่มีการฝ่าฝืนมาตรการในการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะเพราะเป็นวิธีการลงโทษที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมกว่าวิธีการดำเนินหรือการประณามให้เป็นที่ประจักษ์ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

อนึ่ง วิธีการอื่น ๆ เช่น การลงโทษจำคุกและการห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นระยะเวลา 5 ปี นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า กฎหมายไทยมีบทบัญญัติความผิดไว้ชัดเจนแล้วในประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ.2542 ส่วนมาตรการลงโทษโดยการไม่ให้ออกเสียงในการประชุมสภา หรือไม่ให้มีส่วนร่วมในการประชุมคณะกรรมการนั้น อาจทำให้เกิดปัญหาตามมาในเรื่องเกี่ยวกับองค์ประชุมในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจึงไม่ควรนำมาตราการลงโทษนี้มาใช้บังคับ สำหรับวิธีการลงโทษด้วยการไล่ออกหรือการพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกสภาโดยให้ถือว่าการเลือกตั้งของสมาชิกบุคคลนั้นเป็นโมฆะนั้น อาจจะมีปัญหาในเรื่องการสิ้นเปลืองงบประมาณที่ต้องใช้ในการเลือกตั้งใหม่ จึงไม่ควรนำมาตราการนี้มาใช้บังคับ

ประการสุดท้าย ควรมีการจัดทำคู่มือเรื่องการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์สาธารณะเผยแพร่ให้สมาชิกรัฐสภาเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นบุคคลสาธารณะและการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม เพื่อลดปัญหาอันเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ รวมถึงคณะกรรมการจริยธรรมของทั้งสองสภาควรให้ความสำคัญ เข้มงวดและจริงจังในการบังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้มากขึ้นด้วย

ผู้เขียนมีความเห็นว่า บทสรุปของประมวลจริยธรรมของสมาชิกรัฐสภาที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมใหม่นี้จะฟื้นฟูความเชื่อมั่นในรัฐให้กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง รัฐสภาไทยจะก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ซึ่งสมาชิกรัฐสภาจะกลับมาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำรงไว้ซึ่งเกียรติยศ ศักดิ์ศรีและยกระดับความเชื่อมั่นของรัฐเช่นเดียวกันกับที่สังคมเคารพนับถือและเชื่อมั่นรัฐสภาในฐานะที่เป็นสถาบันนิติบัญญัติอย่างแท้จริง